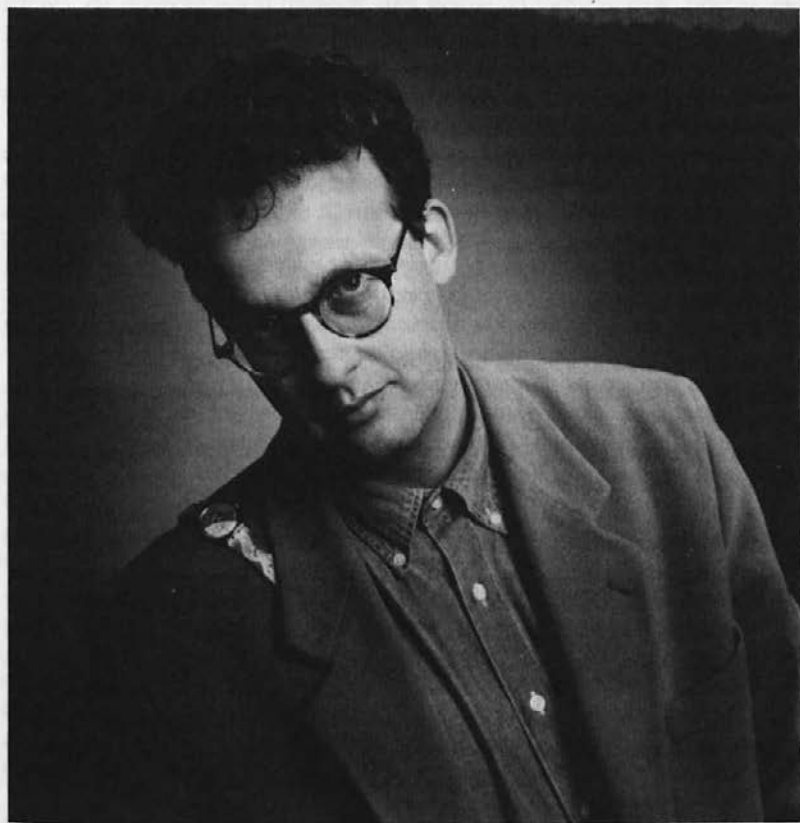

INTERVJU

Andrej Blatnik

Avtor fotografije: BORUT KRAJNC

Intervju z naslovom, skritim v zadnjem stavku

Intervju z naslovom, skritim v zadnjem stavku

Morda velja pripomniti le to, da je bil rojen šele maja 1963. Imel bend in se zapletel v gledališče. Potem diplomiral na komparativistiki in sociologiji kulture. Ne da bi komu kaj povedal, magistriral na anglistiki. Bil najpoprej samostojni kulturni delavec, nato urednik leposlovnega knjižnega programa pri Kmečkem glasu, enkrat vmes postavil na noge založbo Aleph in Sklad Vladimirja Bartola. Bil Fulbrighthov štipendist, dobitnik zlate ptice, Župančičeve nagrade ter kopice drugih nagrad na natečajih za kratko prozo, radijske igre in eseje. Zdaj je urednik pri Cankarjevi založbi, guru rubrike Zadnja izmena v Literaturi, kolumnist v sobotni Republiki in vodilni ideolog projekta ustanovitve Inštituta za slovensko književnost.

Nekje mimogrede so se mu prevedli Kingovo *Mačje pokopališče*, *Ptičke in Venerina delta* Ana's Nin, pesmi Sylvie Plath *Stekleni zvon* ter napisale kratke zgodbe *Šopki za Adama venijo* (1983), roman *Plamenice in solze* (1987), kratkoprozni zbirki *Biografije brezimnih* (1989) in *Menjave kož* (1990) ter ravnokar še štoparski vodnik po ameriški metafikciji *Labirinți iz papirja*.

Ampak daleč od tega, da bi bil popoln: branje najrazličnejših knjig v neizmernih količinah, potovanja v eksotične dežele in cedemanija so absolutno njegova najšibkejša točka in ravno tako drži, da še ni napisal ljubezenskega romana.

Literatura: *Si res predsedal iz glasbe in gledališča v literaturo le zato, ker rad sam pobereš vso kritiko in priznanje? Konec koncev si ena tistih javnih osebnosti, za katere se zdi, da je precej skrita. V nasprotju z nekaterimi tvojimi generacijskimi kolegi po peresu, ki včasih že kar malce nasilno skrbijo za samopromocijo, si vedno nekje v ozadju. Si ves čas prisoten, pa pravzaprav nisi.*

Blatnik: Najbrž sem nekoliko staromoden in si predstavljam, da če že, bi morali mediji iskati mene, ne pa narobe. Zmotno, seveda. Mediji delajo po svoje in temu se moraš prilagoditi ali pa izginiti. Velja tudi pri nas. Ko je na primer izšel *The Day Tito Died*, prva antologija slovenske proze v angleščini vseh časov, je o tem res poročal BBC, slovenski mediji pa so objavili – nekateri – le kratke notičke. In ko Jančar dobi literarno nagrado v tujini ali objavi v kaki pomembni literarni reviji, se za to mediji praktično ne zmenijo. Nobenih prvih strani v časopisju, nobene evforije, kot jo izzove vsaka uvrstitev v ospredje na svetovnem smučarskem pokalu. Kaj naj še naredi, da bo zanimivo za prvo stran – obrca Kučana?

Sem pa, tudi to je treba priznati, bolj zadržana oseba, človek, kakršen na zabavah stoji nekje ob strani, se prijazno smehlja in čaka, ali ga bo kdo ogovoril, hkrati pa si ves čas želi, da bi bil že doma in da bi imel svoj mir. Ne, v skupinskem ustvarjanju res ne bi imel prave prihodnosti. Navsezadnje pa, če ne bi bil tak, ne bi napisal niti tako malo, kot sem, nemara bi se ukvarjal s čim bolj komunikativnim.

Literatura: *Ko sem te med običajnimi pripravi na intervju prosila, ali mi posodiš svojo prvo zbirko kratke proze Šopke za Adama venijo, si skeptično odvrnil: "Pa ja ne! Ali ne bi mogla tega preskočiti?" Pomeni to, da bi jih danes, enajst let kasneje, najraje pozabil, storil detomor?*

Blatnik: Absolutno; če bi mogel, bi to zbirko izbrisal iz svojega in vseh drugih spominov. Preveč je v njej tehničnih napak, preveč tudi variiranja istih motivov. Kaže veliko željo po literarnosti, ki ji z realizacijo ne more povsem slediti, hkrati pa tudi željo, da bi se bralca, če naj tako rečem, dotaknila. Dovolj razlogov za nezadovoljstvo, ki pa je morda subjektivno; pri lastnem pisanju sem mučen perfekcionista in vselej trpim, ko je treba rokopis res oddati, še potem, ko izide, bi ga rad popraviljal z nekakšnimi objektivno neopaznimi malenkostmi, in pravzaprav me res le novi načrti, ki hočejo energijo zase, prepričajo, da se k že objavljenemu ne gre vračati vedno znova. Ni pa to, ne bodiva patetična, nikakršen detomor: mislim, da je za pisca zelo zdravo, da premore nekaj distance, tudi ironije do lastnega dela, sicer se mu stvari lahko zelo zapletejo. Kot urednik sem imel kar nekaj priložnosti opazovati, kakšne težave prinese avtorju pretirana navezanost na lastno delo. Sam se skušam temu izogibati, kolikor pač človeku samoljubje dopušča.

Literatura: *Mimogrede, na letošnjem simpoziju ob podelitvi kresnika, nagrade za najboljši slovenski roman leta, je tekla beseda o slovenskem pisatelju in literarni kritiki. Tudi sam si jih nekaj napisal, nedvomno pa ogromno prebral. Imamo ali nimamo dobre, referenčne in analitične literarne kritike? In kaj to sploh danes pomeni? Če iz duhovitega "latinskega" pregovora, ki se kot moto pojavlja na začetku Labirintov, namreč da je govorjenje o umetnosti kot poljubljanje po telefonu, zbrševa ironijo (jo je sploh mogoče?), sta potem umetnost in njena refleksija nujno obsojeni na spodletelo srečanje?*

Blatnik: No, zadeva je v tem citatu malce (samo)ironično pretirana. Sam sem doživel nekaj zelo zanimivih interpretacij svojih tekstov, predvsem v svoji generaciji, še posebej bi moral omeniti Toma Virka, Mateja Bogataja in pa Igorja Zabela, zlasti tekst k *Menjavam kožo*, objavljen v *Razgledih*, ki bi ga stoo odstotno podpisal. Takšne refleksije so strašno dragocene, ker je slovensko književno življenje zelo površinsko in pravzaprav dobiš zelo malo odziva onkraj tistih prijateljskih trepljanj: bravo, dober si. (Ali pa, po drugi plati, vzvišenih zmrdovanj: kaj bo to!) Še posebno so dragocene zame, ki ne pišem, da bi kaj določnega povedal, zato se mi zdi interpretacija, kaj sem povedal, vselej zanimiva in le redko zgrešena. Se me pa vseeno najbolj dotakne kakšno zelo svobodno, sploh ne diskurzivno tolmačenje: Mateja Sever je recimo stavek "*Ko ležim v mraku svoje sobe, čutim, kako žival liže mojo roko*" iz moje zgodbe *Dva*, ki sem jo pisal kot nekakšno borgesovsko zrcaljenje zrcal, razumela kot stavek o (ženskem) samozadovoljevanju in iz tega izhodišča napisala svojo zgodbo. In res, takšno branje je mogoče, kako da tega prej nisem opazil? Ko je prevod išel v Ameriki, sem razširil naslov v *Two. Her Story*, da sem še poudaril to razsežnost.

Sam sem pisal kritike, dokler nisem začel resno objavljati literature; tedaj se mi je zazdelo nešportno, da bi na tak način obračunaval s konkurenco. Z veseljem bi pisal o sodobnih tujih tekstih, a teh Slovenci praktično skoraj ne prevajamo, pa tudi če jih, zanje kritiške rubrike le poredko pokažejo zanimanje. Slovenocentrižem pač, ki nas zapira pred svetom in svet pred nami, če naj malce priložnostno požugam.

Bolj kot kakšno posebno poglobljeno analitično kritiko pogrešam nekoliko banalno literarno življenje, tisto, kar je nekako najbolj lušno: enkrat ali dvakrat na leto grem recimo brat na kako gimnazijo in tam so ljudje, ki jih književnost blazno zanima, pravzaprav dosti bolj od nas profesionalcev, včasih ti kdo napiše kako ganjeno pismo, take reči. To je mnogo bolj stimulatívno kot srečevati vselej iste že malce naveličane obraze na literarnih večerih, in tu je majhnost jezika najbolj boleča: priložnosti za takšne nastope zunaj Ljubljane ni prav veliko.

Literatura: Plamenice in solze so ti prinesle tudi soglasno kritiško priznanje. Nekako v tistem času se je pri nas začelo govoriti o ameriški metafikciji. Tvoj roman *ter Bratoževe zgodbe iz Pozlate pozabe* so nekako obveljale za njeno slovensko različico. Sam si dejal, da si imel izdelano idejo zanje, preden se ti je sploh sanjalo o tem, da obstaja kakšna metafikcija. Čez sedem let se lotiš štoparskega vodnika po ameriški metafikciji. Tam pišeš, da si se prvič z njo spoprijel ravno ob kritiški označitvi svojega dela s tem pojmom, ter dodajaš, da je šlo pri izbruhu metafikijske proze "za neogibno posledico duha časa in stanja proizvodnih sredstev in ne za preiščljeno intelektualno odločitev, nekakšen duhovni konstrukt". Kako danes gledaš na Plamenice? V kontekstu slovenske proze osemdesetih bi se brez zadržkov lahko strinjala, da so dejansko zeitgeistovsko zrcalo, literarno zrcalo literaturi sami. Nekakšen literarni manifest. Po drugi strani pa se mi vse bolj zdi, da jih slabo desetletje kasneje težko beremo brez te časovno kontekstualne vključitve. Da so danes manj zanimive in da morda celo ne nesejo čez, kot temu pravimo, časovni horizont. Ima fragment Apologija iz Biografij, ki zapiše: "In kaj, reče On, kdo me bo sodil za zmoto?", tu vmes kakšne prste?

Blatnik: Temu bi, če smem, z vsó silo ugovarjal. Kaže, da mojih pripomb, kako bo prej ali slej treba *Plamenice* brati nemedtekstualno, naivno, če hočeš, profesionalni bralci še zmeraj ne jemljejo resno. Sam mislim, da je to tekst, ki takšno branje omogoča, in da je dostopen tudi nenačitanemu bralcu. (No, morda bi bilo treba podčrtati dva obsežna navedka iz Kafke in Borgesa, da bi postala taka možnost bolj prepričljiva.) Upam, da bom imel možnost še enkrat objaviti ta tekst v manj trdi različici. Zgodba o zakonu želje, ki ga ni mogoče nadzorovati (in zaradi katerega se Woynovskemu uresniči druga želja, kot jo racionalno izbere sam), je po mojem že nekaj, kar presega časovni okvir, kakršnega morda postavlja formalni prijem romana. Ne, sam imam ta tekst še zmeraj rad, skorajda edinega od starih tekstov, čeprav mi veliko ljudi danes pravi, kako da so moje nove zgodbe boljše, in to ponavadi argumentirajo s tem, da so bolj tople, človeške, medtem ko naj bi bile *Plamenice* nekaj hladnega, racionalnega konstrukt. To argumentacijo lahko razumem, če pomislim, da je življenje v Woynovskega in druge like *Plamenic* bistveno težje kot stik z liki iz novejših zgodb, in če k temu prištejem še spremembo nekakšnega zeitgeistovskega hrepenenja, ki se je v času evforičnih odzivov na *Plamenice* pač napajalo pri ambiciji po konstruiranju realnosti, danes pa se ozira po primarnih rečeh. Imam pa tudi nekaj bralcev, ki so bili zagrizeni pristaši *Plamenic*, ob novih zgodbah pa so me zavrgli, češ da to ni nič, nekakšen literarni sentiš pač.

Tudi drugače so bile *Plamenice* zame dragocene: v njih sem se toliko ukvarjal z oblikovanjem teksta (je zelo raznorodno, pa še pisal sem ga, če se ne motim, šestnajstkrat, nič čudnega, da sem potem kupil prvi za oblikovanje teksta uporabni računalnik, ki je prišel na slovenski trg, ki se mu je preroško reklo nič drugače kot Joyce), da sem se artizmov naveličal in zdaj skušam pisati precej bolj neposredno, življenjsko, bi rekel. Ampak vse delam v amplitudah, tako da me nemara čaka spet kaka artistska faza.

Literatura: Mogoče se na to mesto še največkrat prilepi klasično vprašanje o razmerju med izkušnjami "dejanskega" (namenoma ne bom rekla resničnega) življenja in dejanskostjo, ki živi oziroma se izpisuje v literaturi. To razmerje je v metafizijski prozi od zunaj videno kot triumf sintagme, kot sam parafraziraš, "beremo, da bi pisali" nad sintagmo "pišemo, da bi nas brali." Kako je torej s tem življenjem in izkušnjami tu in onimi na belem papirju, potiskanem s črnolom?

Blatnik: Jaz bi rekel, da zajemam kar iz obojega. Če sem konkreten: spodbude za moje zgodbe so nekaj najbolj nepredvidljivega. Že več let se pripravljam na pisanje romana (da, da, to bi moral biti moj dolgo napovedovani ljubezenski roman), ki se v enem delu naslanja na življenjsko zgodbo ruskega baletnika Vaclava Nižinskega, spodbudo sem pa dobil tako, da sem enkrat po radiu slišal popevčico *Prospettiva Nevski* italijanske pevke Alice, ki se te teme zelo ohlapno dotika. Potem se mi je pričelo odpirati tu, pa tam, prišel sem do nasprotja Nižinskega, namreč do Višinskega, Stalinovega vrhovnega tožilca, ki ga je edini od sodelavcev preživel. Od tod je bil le še korak do šala Isadore Duncan, ki že sam po sebi zasluži več kot roman. Ne le da jo je zadavil, ko se ji je zapletel v avtomobilsko kolesje, njen mož Jesenin se je nanj obesil, njegova prejšnja žena ga je imela na sebi, ko so jo ubili, in enako tudi njen novi mož Mejerhold, ko so ga ustrelili. Življenje, seveda, a spoznavamo ga prek literature. No, me prav zanima, če bo kaj od tega ostalo v knjigi, ko bo res prišla na dan.

Okus krvi mi je cel nastal iz začetnega prizora romana švedskega pisateljskega para Wahlöö/Sjöwall, kjer policist pride na ogled utopljenke, gleda pa le kaplje, ki polzijo po njej. *Plamenice in solze* sem naredil, to je Marcel Štefančič jr. dobro pogruntal, iz korespondence s Spielbergovim Indiano Jonesom, le da sem ga spremenil v en arhetip antijunaka. Vrsto referenc pa tudi neposredno navajam, včasih v obliki malce zakamufliranih posvetil. Zgodbe, ki jih zdaj zlagam v novo knjigo, imajo za zdaj še vse taka posvetila.

Veliko reči pa je zajetih tudi iz življenja, mojega ali kakega drugega. Sploh pa se stvari zelo prepletajo. Ko sem objavil zgodbo *Še dobro*, ki govori o tipčku, ki pride domov in najde ženo v postelji s svojim najboljšim prijateljem in najprej stvari nevarno kažejo, potem pa se vse konča v prijetnem spravaškem duhu (spodbudo zanjo sem, mimogrede povedano, dobil v neki pesmi Stepena Doybnsa), mi je urednica, ki je zgodbo objavila, povedala, da se je enako pred kratkim zgodilo nekemu njenemu sorodniku. Tudi pri njih so zadevo sklenili s skupno večerjo in popivanjem.

Kljub temu da sem nemara več prebral, kot preživel, me ne le v vsebini, temveč

tudi v formi t. i. "resnično življenje" pravzaprav odločilno določa. Recimo naklonjenost kratki zgodbi. Ne morem pomagati. Živim hitro, zelo hitro, razen v trenutkih, ko sam izberem drugače. Tak je moj naravni ritem, v tem ni nobene napetosti. In razen pri nekaterih rečeh zelo hitro spreminjam interese. Vrsta kratkih zgodb je skratka moj življenjski slog. Tudi moja romana sta, roko na srce, nekakšni razpotegnjeni kratki zgodbi, pa še nič kaj dolga nista. Isto opažam tudi pri drugih omembe vrednih romanih svoje generacije, na primer pri Lainščku; to je nekaj čisto drugega kot Hieng, ki v *Čudežnem Feliksu* popiše stotine strani, pa zgodbo komaj prične. Kako že pravi pregovor? Časi se spreminjajo, in mi z njimi?

Literatura: *Raznovrstne šole kreativnega pisanja, ki so vzniknile na ameriških univerzah ter v obliki literarnih delavnic pognale tudi pri nas, vzbujajo iluzijo, da se je pisanja (s tem seveda mislim na pisanje literature) moč naučiti. Da torej pisateljstvo ni poklicanost – poklic v pravem pomenu besede, temveč eden od možnih načinov preživljanja, za katerega ne potrebuješ posebnih talentov. Imam prav, da je to iluzija, ali pa s tem, ko pravim, da gre za iluzijo, sama zapadam vanjo in potemtakem mistificiram pisateljski poklic?*

Blatnik: Pisanja se je zanesljivo mogoče vsaj učiti, če že ne tudi naučiti. Absolutno sem prepričan, da nekatere reči pač moraš poznati, drugače se ti lahko primeri (in marsikateremu začetniku tudi se primeri), da si predstavljaš, kako z vsakim stavkom odkriš svet na novo. Šola pa omogoča tudi tisto literarno življenje, ki sem ga omenjal prej – občutek, da delaš nekaj človeškega, če pišeš, refleksijo tega početja, družbo tebi podobnih čudakov ... Vse to krvavo potrebuje pisec že v Sloveniji, kaj šele v veliki in v praktične reči, recimo denar, usmerjeni Ameriki. Je pa domet take šole, kajpak, relativen, a tako je povsod, brez talenta ne moreš do vrha v nobeni stvari.

Literatura: *Je Andrej Blatnik torej pisatelj v tradicionalnem ali šolokreativnem pomenu besede? Je branje njegovih knjig, ki ga je Igor Bratož, išoč pridevnike za označitev Blatnikovega sloga, označil za vožnjo z mercedesom, posledica dolgih in discipliniranih šolskih vaj, ali pa so skozi neprespane noči pred računalnikom švigale tudi "pijane strele duha"?*

Blatnik: No, sam pisanja nikoli nisem vadil, pa ne zato, ker ne bi verjel, da je to koristno, temveč zato, ker sem vselej počel toliko reči, da za to nisem imel časa. Moje pisanje je vse bolj impulzivno, nenačrtovano, giblje se iz neznatnih začetnih impulzov – skica naslova, en stavek, prizor – v neznano smer. Vendar pa temu sledi zelo veliko popravljanja, kombiniranja, nekakšne postprodukcije, če uporabim glasbeniški izraz, zato so teksti videti zelo kultivirano, spolirano, ne glede na to, kako bizarne so izhodiščne domislice.

Literatura: *Ko sva prej že ravno omenila računalnik – ti poleg Mihe Mazzinija veljaš za njegovega prvega pisateljskega uporabnika. Si še predstavljaš, da bi pisal "peš" ali se prebijal čez trde tipke pisalnega stroja?*

Blatnik: Kje pa, največ, kar še zmorem napisati na roko, je kaka razglednica, pa še to z muko. Tiste zvijače z listki, na katere skiciraš zadeve, pri meni ne delujejo. Ne

ljubi se mi prav dosti pisati na roko, tako kracam, da ne znam brati za sabo, pa še listek ponavadi zgubim. Zato zdaj nosim en prenosnik s sabo, če grem kam za več kot dva dni. Hvalabogu, da jih imamo. Brez njih bi bil moj že tako skromni opus še skromnejši.

Literatura: V Biografijah ter Menjavah so posamezne zgodbe sicer še vedno literarno incestuozne, a vanje se vrača mala, vsakdanja, slehernikova zgodba in lovljenje pomenov, ki se dajejo kot neizrekljivi. Reciva, z referenčno, tudi v teh krajih znano literarnozgodovinsko opornico, ne da bi hotela govoriti o vplivih ali posnemanju, temveč le o daljni podobnosti, da se zgodbe zopet ukvarjajo s carverjevskimi drobci resničnosti, ki nimajo namena ustvariti mreže simbolov, temveč govoriti neposredno. Največkrat pripovedovana zgodba pa je stara kot izgnanca iz raja. Moški in ženska. Je njuno stalno krhajoče se razmerje večna "mala-velika zgodba"?

Blatnik: Ja, bi kar rekel, da je to temeljna zgodba vseh zgodb. Ni nujno, da je moško-ženska, lahko je tudi moško-moška ali žensko-ženska, in to ni odvisno le od spolnih preferenc; nekako najzanimivejša se mi zdi človeška interakcija, ta pravzaprav motivira tudi tako imenovane "velike" zgodbe. Hkrati pa je to tudi zgodba, ki je pravzaprav vsem ljudem skupna, zato je njenim variacijam lažje slediti. Pravzaprav so že *Plamenice in solze* moško-ženska zgodba, na eni strani imamo Woynovskega, ki ga hočejo vse ženske tako ali drugače ujeti, on pa pred njimi beži, ker hoče v bistvu nekaj drugega (ali se mu vsaj zdi, da hoče nekaj drugega), na drugi te ženske, antagonizem je očiten.

Literatura: Igor Zabel je *Plamenice in solze* ter Biografije brezimnih označil za zrcali, pri čemer naj bi *Plamenice* z drugostopenjskim pisanjem pripeljale do neposrednih eksistencialnih uvidov, Biografije pa z demonstriranjem utemeljenosti primarnega emocionalnega oziroma eksistencialnega uvida do barthesovskega v neskončnost razraščajočega se citata. Na eni strani torej dešifracija aluzij in referenc, na drugi idejnega in emocionalnega presežka. In na eni obvladovanje literarnih prijemov in žanrskih zahtev, na drugi mreža čustvenih, intuitivnih, miselnih, eksistencialnih reakcij. Z eno besedo, presečišče bržkone pomeni vrhunsko literaturo. Katera oziroma kakšna literatura dobi ta naziv pri tebi?

Blatnik: Moji kriteriji za vrhunsko literaturo so zelo široki, to kaže že izbor petdesetih knjig na koncu *Labirintov*. Če se spomnim, kaj mi je zelo všeč iz slovenske proze, je pravzaprav edino obče mesto takega izbora Kovačičev *Drugi fragment*, kakega Capudrovega *Malega cveta*, *Nekropole* Borisa Pahorja ali *S poti* Izidorja Cankarja nemara ne bi vsakdo navedel. Še cela vrsta naših tekstov se mi zdi sicer zelo dobrih, vendar ne bi mogel reči, da so me kaj posebno premaknili – morda ni naključje, da so me predvsem dela tistih avtorjev, katerih življenjska filozofija je, se mi zdi, bistveno drugačna od moje. Še manjše naključje, da nekako ne najdem pravega navdušenja za njihova poznejša dela, ki se mi zdijo pretenciozna – literarno ali ideološko.

Tudi v svetovni literaturi se mi zdi zanimiva vrsta zelo različnih besedil, ne le tista, ki uživajo nedeljeno priznanje kritikov in bralcev, kot na primer Márquez. Predvsem

se mi zdi pomembno, da tekst zna slediti sebi, da dobro spelje tisto, kar je njegova posebna kvaliteta. Nekako v skladu s prepričanjem, da je končni cilj in domet literature literatura. Če je tako, lahko najdeš odlične tekste tako med neberljivimi kot med populističnimi deli. Sam sem precej brez predsodkov, berem tako rekoč vse, res dobre stvari pa se mi zdijo post festum predvsem tiste, ki me tako pritegnejo, da jih lahko berem nereflektirano, brez sprotnega analiziranja pisateljskih mehanizmov, in ob katerih trpim ali se veselim z besedilom. Moj najzanesljivejši lakmusov papir je skratka naivno branje, takemu pa lahko pri meni, ker pač nisem čisto naiven bralec, ustrežejo nadvse različni teksti.

Literatura: *V Labirintih v zagovor, da boš pričel "šeše" pri Marku Twainu, navajaš, da je bil Twain prvi, ki je v ameriško književnost prinesel pogovorni jezik, "eno nujnih izhodišč za razslojevanje literature", med najvidnejšimi dosežki tega razslojevanja pa omenjaš prav žanrske dosežke. Ti so celo "conditio sine qua non nacionalne suverenosti", ker naj bi v umetnosti najbolj "eksplicitno utelešali znano triado kri, znoj in solze, na kateri temelji vsaka država. Tudi slovenska." Sam si se pod naslovom Kdo mora slovenske žanrske pisce detektivsko lotil vzrokov "žanrski spodletlosti" slovenske literature, a si se zvito izognil vprašanju, kaj torej storiti? Ampak dobri detektivi pa na koncu le pokažejo rešitev. Torej? (Oziroma, ali je razvidna tradicija žanra res tako usodnega pomena? Kaj pa avtohtona kmečka povest?)*

Blatnik: Poglej zločine, ki pridejo na prve strani, zaradi katerih odstopajo ministri. To so praviloma nekakšni vaški pretepi, vsaj njihov zunanji videz je tako pritlehen. Kaže, da še nismo prav zelo mestni v teh krajih. Nastaja pa pri nas že tudi specifičen urbani kriminal, ki obeta žanrske izdelke, namreč ta družbeno promovirana tatvina, ki ji rečemo privatizacija. Vsak dan beremo v časopisih, kako direktor firmo odkupi z nekaj milijoni mark svojega denarja, in novinarjem se zdi to blazen uspeh lastninske preobrazbe, nihče ne zastavlja nepomembnega vprašanja, od kod mu denar. Hkrati pa se bojim, da od tod do socialne literature ni daleč; ko bo stvar opravljena, bodo razlaščeni celi sloji prebivalstva – tisti, ki delajo v zdravstvu, prosveti, kulturi, in ki bodo svoj certifikat (denarja nemara povečini tako nimajo) namesto v tovarno, ki bi jo poprej skrbno pavperizirali, vložili v nekakšen amorfní investicijski sklad. Skratka: žanri prihajajo, domačni nam bodo, pisani na kožo, celo nekatere značilne slovenske posebnosti se nemara obetajo, le da bo treba tudi tu še nadomestiti zgodovinski zaostanek za Zahodom – t. i. "visoka" literatura je to že opravila.

No, žanrsko problematiko sem zdaj zožil na en vidik ene zvrsti, ampak da bi tukaj govorili o tem, da za bralne žanre na prvem mestu potrebuješ precej bralcev, drugače so žanri videti kot perverzija "visoke" literature (in pri nas je prejkone tako), bi bilo nemara neokusno. Tega govora bo v prihodnosti zanesljivo veliko, zato se mu bom za zdaj odrekel.

Literatura: *V bližnji preteklosti je padla obsodba, da je materinščina ogrožena. Le to še ni jasno, kdo je kriv, kdo jo ogroža in kakšna bo kazen. Kaj bi k temu dodalo eno najbolj večjih, izbrušenih, besedozakladnih – in tudi, kar se slovničnih zakonitosti tiče,*

skorajda nezmotljivih – peres?

Blatnik: Oprosti, še zdaleč nisem slovnično nezmotljiv, to Slovenec pravzaprav sploh ne more biti, saj slovničarji popravljajo drug drugega, in vsak še sebe samega, brez premora. Povsem resno bom rekel, da je to tudi eden pglavitnih razlogov, da je slovenščina ogrožena. Kajti ogrožena nemara res je, če je nihče ne zna, in znati je nihče ne more, ker je veliko zapletena. Slovenski slovničarji kažejo fenomenalno voljo, da bi uzakonili vse drobne jezikovne posebnosti, drugi jeziki pa jih skušajo odpravljati, vsaj kar se jezikovnih normativov tiče. Zato bomo v angleškem srednješolskem spisu našli le malo napak, v kaki diplomu na slovenščini pa jih bo nemara mrgolelo. In ob tem pisnega izražanja že v našem izobraževalnem procesu, kaj šele kje drugje, skorajda ni več, študentje humanistike v celem študijskem procesu napišejo eno, dve pisni nalogi. V Ameriki se take reči pišejo iz tedna v teden in potem nič čudnega, da časopisi in založbe ne potrebujejo lektorjev.

To sem slovenistom na univerzi že omenil, in njihov odgovor je bil tehten: ni denarja, da bi nastavili ljudi, ki bi brali to množstvo nalog, kaj šele da bi jih popravljali, svetovali, učili ljudi pisanja. Vse politične besede o spoštovanju slovenščine, ki jih najbolj zastruje zahteva o zakonu o reviziji državljanstev, češ da naj bi se pri tem preverjalo znanje slovenščine (opomba pod črto: če bi bil prag potrebnega znanja nastavljen dovolj visoko, bi se Slovenija lahko znebila *prav vseh* državljanov), so nedomiselne floskule, s katerimi je moč učinkovito polniti ušesa. Ko pa bi bilo treba dati denar za nastavitev tovrstnega kadra (ali za prevajanje video posnetkov v izposojevalnicah v slovenščino!), bi bila slovenščina nepotrebno breme, češ saj se razumemo med seboj. Mislim, da take domače malomarnosti mnogo bolj ogrožajo slovenščino kot na primer angleščina. Brez skrbi, Slovenec, ki zna dobro angleško, zna tudi slovensko, to se ne izključuje.

Literatura: *Iz tvoje spremne besede k Ihanovemu Srebrniku je morda najbolj znana sintagma o "generaciji brez metafore". To je seveda že samo po sebi metafora. Kje je, kdo (še) je in kaj danes počne ta brezmetaforna, v osemdesetih naplavljenja in nacionalne svetinje rušeča generacija?*

Blatnik: Imena najbrž niso potrebna, bralci te revije tista, ki kaj veljajo, tako poznajo. Nekoliko so se razredčila od začetkov v osemdesetih letih, a drugače ne gre. Izkoristil bom priložnost in povedal, da slovensko literarno življenje slabi tudi to, da inštitucij za literaturo praktično ni. Založbe in knjižnice v naših razmerah to žal niso. Zato se je vrsta ljudi iz moje generacije, ki so bili sprva privrženi literaturi, zaposlila v gledališču ali v galerijah in se v te dejavnosti tudi vse bolj preusmerja. Seveda, tam so prišli v že ustvarjen sistem, vključno z zagotovljenimi dohodki, pri literaturi pa je vse bolj ljubiteljsko, popoldansko, še tisti, ki delamo pri založbah, smo malo komercialisti, malo računovodje, malo birokrati, s književnostjo se ukvarjamo bolj iz lastne želje kot zato, ker bi to hotela ustanova, ki nas plačuje. Tudi na univerzi pouk književnosti zamira na račun pouka jezika (ta mora biti iz prej navedenih razlogov vse bolj obsežen), tako da je pravzaprav literarno življenje v tej generaciji, v primerjavi z

možnostmi, ki so jih imele prejšnje, neverjetno. Ne bom pozabil, kako je Marjan Rožanc pripovedoval, kako se je v petdesetih letih odpravil na uredništvo literarne revije, v kateri je objavil novelo, dobil denar takoj ob izidu na roko in z njim živel šest mesecev. Zdaj so stvari bistveno drugačne.

Pomembno se mi zdi, da ta generacija vidi, kako se svet ne neha v Sloveniji in ukvarjanje z literaturo ne v njihovi glavi, čeprav ima to zavedanje in posledično ravnanje tudi slabo točko: manj energije ostane za samo pisanje, in tako morda na največja dela še čakamo.

Literatura: *V intervjuju, ki sva ga imela z Janijem Virkom, je ta podal tezo o mladi generaciji kot materialu zgodovine, ki so jo gnetli ideologi iz kroga Nove revije. Če pustiva vnmear tvoje knjige, ki bodo kot kulturno gradivo nedvomno pričale v prihodnosti, se sam počutiš kot zgodovinski material?*

Blatnik: Odgovoril bom na literarni ravni, dnevnopolitično bom kot ponavadi pustil ob strani. Svoje pisanje razumem kot transzgodovinsko, v novejših tekstih to transzgodovinskost celo poudarjam, mešam različne časovne značilnosti, ki nikakor niso sinhrono. Nikakor ne čutim teže časa na svojih ramenih, kolikor se me dotika, je to osebna zgodovina. Morda me prav zato po drugi strani produkcija zgodovine fascinira, rezultati se mi zdijo zelo domiselna fikcija. Poudarjam: fascinirajo me mehanizmi produciranja zgodovine, same zgodbe zgodovine pa prav nič, nemara zato, ker za vsemi takoj vidim osebno zgodbo, ta pa ni prav zelo odvisna od zgodovinskega konteksta.

Literatura: *Znani so očitki reviji Literatura, da se ukvarja s celofansko, "zgolj" literarno resničnostjo. Minil pa naj bi jo ves smisel za očetnjavo in njene narodotvorne in državotvorne ter danes še demokratijske peripetije. Kako bi to komentiral?*

Blatnik: Nekatero starejše kolege pisateljsko zelo cenim, čeprav se z njimi človeško pravzaprav ne razumem kaj posebno. Najbrž je del težave tudi v tem, da sem, kot že rečeno, večino časa dokaj odljuden in sem nekako najbolj vesel sam v svoji sobi, s slušalkami na glavi ali muziko na glas, če pa že zunaj, potem pa čim dalj od Ljubljane. In sploh, če se že pogovarjam, potem se najraje o potovanjih ali množični glasbi, to pa jih povečini ne zanima. Kar pa se tiče politike, ki je v Sloveniji glavna tema pogovora, kar pomnim (to se mi zdi malo patološko), pa imam preradikalna stališča, da bi jih kdo jemal resno.

In če naj se že vrnem k politiki, moje mnenje je, da je pisateljsko ukvarjanje z njo (na skupinski način, osebno naj vsakdo dela, kar hoče) nekaj, kar je zavezano niti ne preteklim socialističnim časom, ampak nemara kar 19. stoletju. Hkrati pa me malce skrbi, kako bi bilo, če bi urejanje sveta prepustili literatom – večino jih osebno poznam in zato vem, da je moja skrb upravičena.

Mene osebno to pač ne zanima, še več, pozicija moči se mi upira, če natanko premislim, sem iz prejšnje službe, ki je bila, kar se zahtevnosti dela tiče, bistveno bolj prijazna, pobegnil prav zato, ker sem nenadoma prišel v pozicijo moči in sem videl, da bi moral ustvarjati disciplino, sebe kot močno figuro, jaz pa nekako naivno verjamem,

da je dovolj, če se ljudje pogovorijo, izmenjajo mnenja, in že se stvari premikajo na bolje. Oglašam se sicer pri rečeh, kjer se mi zdi, da je razum odpovedal (recimo v svojem rednem kolumnu v *Republiki*), a to počnem na nekako nezavezujoč način, češ jaz mislim tako, vi pa kakor hočete. Se mi zdi pa docela odveč, da bi dopovedoval svetu, kako in kaj naprej – tega še zase ne vem.

Literatura: *Si eden tvorcev ideje o inštitutu za slovensko književnost, ki naj bi skrbel za kontinuirano prevajanje, promocijo in distribucijo slovenske literature v tujini. Kako daleč je ideja?*

Blatnik: Pravzaprav ne vem. Se pravi, ideja je že povsem izdelana, nekoliko bolj nezanesljivo je z njeno uresničitvijo. Znenada so se začeli vsi zanimati za to reč, seveda pa ne toliko, da bi kdo tudi kaj naredil zanjo. Prišli smo v t. i. nacionalni kulturni program, kolikor ta že obstaja, a kolesje se pri nas premika počasi. Po večdesetletnem zatišju je zdaj vsak hitro ustvaril svojo vizijo, tako med pisatelji kot med kulturno politiko, in niso ravno vse oprte na mnenje, kako bi inštitut najbolje deloval, oblikujejo jih tudi drobni narcisizmi. Brez tako ali drugače organizirane promocije vsekakor ne bo šlo, že to, da poznajo take ustanove skorajda vsi (in ne le podobno veliki) narodi, govori svoje.

Slovinci smo, kot kaže, še zmeraj slepo zaverovani v to, kakšni frajerji da smo, še posebej zdaj, ko smo samostojni, kot del Evrope pač zaslužimo pozornost, nepoznavanja, ker se nas je komaj videlo izpod pete jugoslovanskega škornja, bo kmalu konec, in tako dalje. (Vsaj v tem smo zanesljivo 'zahodni', da kažemo prezir do vsega, kar je drugačno. Vsak dan ponuja dovolj primerjav: radi se hvalimo, kako na potovanjih ne uživamo krajevne hrane, za tistega, ki potuje na tuje, sklepamo, da ne ve, kam z denarjem, in še tako imenovani razumniki v izjavi za javnost mimogrede omalovažujejo tujo državo, ne da bi kdo, pri vsem, kar jim po dolgem in počez očitajo, opazil to.) Huda zmeta. Vem za vrsto narodov, ki po slovenskem prepričanju živijo skorajda v kameni dobi, ker pač niso "zgodovinski" (ha!), imajo pa ne le takšne inštitute, temveč tudi mednarodno uveljavljene avtorje, šole kreativnega pisanja, tematske bloke v uglednih revijah, zbirke pri velikih založbah, simpozije o svoji novi literaturi v Parizu in New Yorku in tako dalje. Seveda po dolgih letih finančnega in kadrovskega investiranja; mi pa od nekdanj ždimo v svoji izbici in čakamo, da nas bo kdo odkril.

Literatura: *Ko ste ustanavljali založbo Aleph, ti je bojda Žabot dejal: ti, če pa nobeden od te generacije ne bo dobil Nobelove nagrade, sva se pa zaman trudila. Je ideja o inštitutu namenjena tudi pridobitvi te titule, ki pa je, roko na srce, vse bolj politične narave? Bi bila to krona prizadevanj generacije, naplavljene v osemdesetih? Nobelova nagrada slovenskemu pisatelju?*

Blatnik: Ne, nikakor. Nobelova nagrada za slovensko literaturo ne bi smela biti nikakršen cilj, ampak nekaj samoumevnega, niti ne preveč pomemben dogodek, kakršen pač sodi v mednarodno literarno življenje kot nekakšno nujno zlo, da se preseže običajno literaturi namenjeno zanimanje in da zanjo slišijo tudi vojaki in

gospodinje. (Zanesljivo ne bi odprla prav vseh vrat: Andrić, na primer, je v Angliji izšel pri isti založbi kot *The Day Tito Died*, in to s srbskim denarjem, nagrada mu ne pomaga več veliko.) Največjo nevarnost pri uveljavljanju slovenske literature v tujini vidim v miselnosti, ki bi se lotila samo velikih ciljev; pravo življenje je tudi tukaj v neštetih majhnih rečeh. Te zadeve sem se lotil zato, ker želim, da bi tudi Slovenci stopili v že vzpostavljeno mrežo literarnih izmenjav, in ne toliko zato, ker bi mislil, da imamo ponuditi kaj strašno izjemnega, kar bo pretreslo svet.

Tudi v tem je nekaj generacijske perspektive, bi rekel. Moja generacija pač hodi na koncerte v München in na zabave v Benetke, na počitnice pa na kake še precej bolj oddaljene kraje, ni govora o kakih sindikalnih hišicah v Ankaranu. (Da se razumemo – brez vrednostnih sodb, morda je v takih hišicah prav lepo.) Zato bi se mi zdelo samoumevno, da bi se tudi naša literatura znašla v takem mednarodnem okolju.

Uspeh v tujini ima pač svoja pravila igre. Če pustimo ob strani investiranje vanj in navsezadnje tudi osebne lastnosti posameznega avtorja, z obvladovanjem jezikov in šarmom vred, ima po mojem možnosti predvsem kdo, ki piše lokalno obarvano prozo kot na primer Lainšček ali Tomšič iz svojega istrskega obdobja ali pa vsaj tekste s srednjeevropskim pridihom kot Jančar. Take reči so za tujce bolj zanimive, seveda pa ne smejo biti preveč obarvane, da ljudi ne zmedejo. Deloma govorim iz lastne izkušnje – sam sem kozmopolitski pisec v dobrem in slabem in slabo je zanesljivo to, da kakšnih posebnosti zaradi slovenskega izvora moja proza nima. Tudi kolikor objavljam v tujini, se mi zdi, da je to bolj zato, ker v množici ljudi, ki pišejo zgledno o nezanimivih rečeh, pišem še malce bolj zgledno, ne pa zato, ker bi bilo moje pisanje bolj vsebinsko zanimivo. Težko bi rekel, da me to kaj izrazito frustrira, glavno veselje ob pisanju tako ali tako čutim ob samem pisanju, njegov odmev mi je manj pomemben. Je pa na tem področju konkurenca zanesljivo bistveno večja, to pa je tudi svojevrsten izziv.

Literatura: *Si nedvomno bralec z močno bralsko kondicijo, ki sega po najrazličnejših nacionalnih literaturah. Tvoj literarni horizont je absolutno dovolj širok, da te lahko vprašam o dometu slovenske literature v okviru svetovne. S tem seveda ne mislim njenega otipljivega dometa, ki je bržkone še majhen, temveč, koliko je slovenska literatura v primerjavi z drugimi kvalitetna, idejno, vsebinsko in formalno prebojna?*

Blatnik: Naša književnost je, tudi v primerjavi s tistimi, ki jih spremljam (to so pač literature velikih jezikov, majhne toliko, kolikor so prevajane v velike jezike, iz česar velja potegniti kak nauk tudi za Slovence), odlična, super, o tem ni dvoma; problem pa je, da jih je podobno super še cela vrsta, in kvaliteta je le eden od pogojev za uveljavitev. Pri slovenskih piscih mi gre malo na živce ta, ne bi rekel ravno zagledanost vase, ampak nekakšna samozadostnost. Že slovenske kolege jih bere zelo malo, kaj šele sodobno svetovno literaturo. In če kdo kje zunaj objavi ali kam gre, za nobeno ceno noče, da bi to še kdo po njegovih napotkih ponovil, in tudi zato nas v svetovnem literarnem življenju praktično ni. Ne, vsak si prigovarja, kako super da je in kako malo

da ga razumejo, in to utemeljuje s poprečnimi izdelki t. i. velikih svetovnih avtorjev. Sam sem bral ali na branjih poslušal toliko ljudi z vsega sveta, da vem, kako ti veliki avtorji res niso kaj posebnega, a vem tudi, da je svet poln neodkritih talentov, k temu pa tudi Slovenci prispevamo svoj delež.

Literatura: Aleph si ustanovil v odgovor na stanje v slovenskem založništvu sredi osemdesetih let. Zdaj, deset let kasneje, si urednik pri eni večjih slovenskih založb. Se je založniška problematika v zadnjih letih kaj spremenila, kaj razrešila?

Blatnik: Cankarjeva me je zmamila k sebi z možnostjo za realizacijo projekta *XX. stoletje*, ki se mi je zdel strašno potreben, glede na spremenjeni položaj v slovenskem založništvu bolj kot izdajanje novih domačih del, kar je bila Alephova prioriteta. Hkrati pa me je pri Alephu dokaj frustriralo, da nikakor nismo prišli do družbene delitve dela, izdajali smo knjige, ki so dobivale nagrade, se prevajale v tuje jezike, nekatere so se celo zelo solidno prodajale, podirali smo meje, izdali prvi napad na JLA, prvo antologijo zdomske lirike in tako dalje, a še zmeraj smo vsi nosili knjige gor pa dol, jih vsi prodajali na literarnih večerih, vodili papirje, računovodstvo, pakirali in tako dalje. Super, taka celostna kontrola proizvodnega procesa, a zdelo se mi je, da to bolj sodi v udarniško, pionirsko fazo, ki pa je ni bilo mogoče preseči, niti tedaj, ko smo število izdanih naslovov povečali s tri na sedem. Vem, to je bila logična posledica naše izbire, da se bomo ukvarjali z dobro, nekomercialno izbiro: to nas je omejilo pri številu naslovov, in zato nismo mogli ustvarjati denarja.

Uredništvo je po eni strani ena redkih reči, za katere mislim, da sem jih res sposoben, po drugi strani pa je služba, ki ima kot vse prijetno plat v tem, da ob določenem dnevu pride denar, dodatna prijetnost pa je, da za ta denar človek vsaj nekaj časa bere, kar res zelo rad počnem. Sem pa počasi že sit teh uredniku potrebnih psiholoških razsežnosti; kako s kom ravnati, da bo tekst izboljšal, in, še posebej naporno, kako mu dopovedati, da je trud brezupen.

Mislim, da se v slovenskem založništvu veliki preobrat, kar se tiče nekomercialnih del, in med njimi vodi novo slovensko leposlovje, šele pripravlja; preobrat na slabše namreč. Privatizacijske in kadrovske spremembe, v katerih samozvani menedžerji zamenjujejo morda politično nastavljene, a vendar humanistično izobražene vodilne kadre, bodo zaostriale položaj. No, k sreči je zdaj mogoče delovati kot zasebnik, v Alephovih časih smo morali najprej pri ZSMS ustanoviti nekakšno Književno mladino, preden smo lahko pričeli tiskati knjige. Zdaj so reči le nekoliko bolj preproste.

Nekatere pa so takšne, kakršne so bile. Blazno me pri urednikovanju moti, da ne morem zadev peljati bolj aktivno, da zgolj razporejam tekste na dobre in slabe in potem dobre na prihodnja leta in lovim subvencije; tudi zato je slovenska sodobna književnost slabša, kot bi lahko bila. Postala bi boljša, če bi lahko rekel obetavnemu avtorju: prinesi rokopis, drugo leto ga boš objavil, plačal ti bom honorar za leto dni življenja, a v tem letu ga boš še šestkrat popravil, kakor ti bodo svetovali recenzenti ... Zdaj pa je perfekcija stvar piščeve odločitve, le od njega je odvisno, ali bo spis sploh kaj popravil, povpraševanje po izvornih tekstih je ogromno, ker pač nosijo subvencije,

vsaka založba jih mora izdati nekaj na leto, če so dobri ali slabi, ker je pač v navadi, da dobijo toliko subvencij ... Ljudje, ki so se odločili za samostojni pisateljski poklic, pa svojih del povečini ne utegnejo niti še enkrat prebrati. To je uničilo vrsto izjemnih pisateljskih upov od Zidarja dalje.

Deloma situacijo popravlja sprememba pri subvencioniranju, ki je v veljavi zadnji dve leti, da namreč Ministrstvo za kulturo upošteva založnikov oziroma urednikov vrstni red prioritete. V prejšnjih letih si pač predlagal petnajst knjig in si pred dvanajstimi avtorji umil roke: tisti zgoraj niso dali denarja. In tiskal po sistemu babilonske loterije. Zelo sem zadovoljen, da je bil sprejet moj predlog za spremembo sistema, ki hkrati, rečeno s kulturokratskim jezikom, izbiranje nekoliko decentralizira. Avtor si pač izbere urednika, ki ga bo uvrstil visoko, in ni odvisen le od naključja in kvečjemu še volje t. i. strokovne skupine ... Hecno pa je, da bojda veliko založnikov možnosti prednostne lestvice sploh ne uporablja; kaže, da jim je vseeno, ali tiskajo boljše ali slabše tekste, in vsaj z enega vidika, s finančnega, se bojim, da je res vseeno.

Literatura: *Ne morem si kaj, da ne bi: torej, kaj je z ljubezenskim romanom? Ga bo res prvi napisal Mozetič, ki ga sploh obljubil ni?*

Blatnik: Ne, nobenih novih obljub ne bo (to pa ne pomeni, da ne bo tega romana). Imam še celo kopico kratkoročnejših načrtov: najprej kakšno potovanje iz honorarja za *Labirinte*, potem pa me čaka kup obveznosti, nekatere že zapisane v pogodbe. Kar se literarne prihodnosti tiče, bi rad še kar v neskončnost popravil svoj novi roman, *Tao ljubezni*, a najbrž založnik ne bo tako potrpežljiv. Počasi, zelo počasi pišem novo knjigo kratkih zgodb. O ameriški književnosti bi rad napisal še eno knjigo, namreč o njeni povezavi z množično kulturo, naslov že imam (*Neonski pečati*), potemtako tudi s tekstom ne bi smelo biti večjih težav, razen morda, da zanj ne bo časa. Imam namreč še nekaj službenih načrtov, ob *XX. stoletju* bom skušal spraviti na dan še dve zanimivi zbirki, ampak bomo videli, ali bo šlo.

Če mi je česa včasih žal v življenju, mi je tega, da si ne morem privoščiti ene handkejevske držje, potrgati vseh družbenih vezi in hoditi po svetu in pisati malo tu, malo tam. Poznam odlične kraje v Mehiki, kjer bi po mojem v dveh mesecih napisal ta roman, ki ga zdaj po malem skiciram že pet let, neki manjši grški otok bi bil nadvse primeren za nastanek nove kratke zgodbe ... No, ni vse reden pritok denarja v podobi plače, nekaj je tudi to, da sem po naravi konformist, ziheraš, da se mi nekako zdi, da veliki sistem mora delovati in da moram biti njegov delček. Tudi zato imam napisanih skupaj le kakih trideset pol proze. Ker to vselej lahko počaka, toliko drugega, praktičnega, je treba opraviti; ko pa že kaj napišem, vsako besedo obračam mesece dolgo. Marljiv realistični romanopisec naredi moj petnajstletni opus v mesecu dni.

Te svoje pozicije praktika v svetu literature, ki se me že kar mučno oklepa, si nisem čisto nič želel, mi je bila nekako vsiljena; ko se je v začetku osemdesetih nova generacija začela pojavljati, v njej ni bilo prav veliko ljudi, ki bi se sploh znali ali hoteli ukvarjati s t. i. resničnostjo. Debeljak je imel tedaj še politične ambicije, delal je *Tribuno*, večina mlajših piscev je, deloma tudi po zgledu starejših generacij, bolj

ustvarjala svoj status marginalca kot karkoli drugega. Jaz pa čutim nekakšno naivno odgovornost: če česa manjka, skušam to priskrbeti. In takrat je v literaturi vladala pustota, vsaj kar se mlajše generacije tiče.

In še zdaj se najde kaj stvari, ki jih raje ne bi delal, a se mi zdijo potrebne: zdi se mi na primer, da bi morali Slovenci pričeti razmišljati o literarni reviji, ki bi imela svetovno vsebino in distribucijo, izhajala bi v angleščini, in v kateri bi skupaj s Slovenci objavljali avtorji z vsega sveta, bazo pa bi imela pri nas, kar bi omogočilo pridati specifičen uredniški pogled. V večini v angleščini izhajajočih revij je ta preveč amerocentričen, Britanci tako nimajo resne literarne revije, Granta je nekaj drugega, in čas je že, da Evropa vrne udarec. Ne vidim nobenega utemeljenega razloga, zakaj slovenski arhitekti lahko ustvarjajo takšno revijo, pisci pa ne. Zanimiv izziv za naslednje desetletje ali stoletje, bi rekel. Ne, ne bo mi dolgčas.

Literatura: *Ko sva se dogovarjala za intervju, si izrazil željo, da ga narediva pisno. Težko verjamem, da bi tebi, večjemu in duhovitemu retoriku, neposredna intervjujska forma lahko povzročila kakšno zadrego. Odmevaš na moja vprašanja v samoti računalniške frekvence, ker še vedno ne veš, ali je življenje resničnejše od literature ali pa je literatura resničnejša od življenja? Ali pa je, konec koncev, morda to ena in ista stvar in je potemtakem posrednost in neposrednost, živost v živo ali na daljavo le stvar pogleda na življenje, ribe, vesolje in sploh vse?*

Blatnik: Ne, ni isto. Raje živim, kot pišem, vendar se v pisanem tekstu počutim resničnejši.

Ljubljana, junij 1994

Ženja Leiler